

Λαφύστιο – Λαφύστιο όρος

Αρχαίοι χρόνοι

Α) Θρησκεία – νιορτές

155. **Ηρόδοτος, Πολύμνια, 7,97** (Μια μαρτυρία που δείχνει τη σύνδεση του Λαφύστιου Δία από την Άλω της φθιωτικής Αχαΐας με τον Δία του όρους Λαφύστιο)
ἐς Ἄλωνα δὲ τῆς Ἀχαιΐης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγέεσθαι ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Λαφυστίου Διός, ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο Φρίξῳ μόνον σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας, μετέπειτα δὲ ὡς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνουσι ἀέθλους τοιούσδε· ὅς ἂν ᾗ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ λήιτου αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι. λήιτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήιον οἱ Ἀχαιοί. ἦν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅκως ἔξεισι πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ· ὡς τ' ἔτι πρὸς τούτοις πολλοὶ ἤδη τούτων τῶν μελλόντων θύσεσθαι δείσαντες οἴχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν, χρόνου δὲ προϊόντος ὀπίσω κατελθόντες ἦν ἀλίσκωνται ἐστέλλοντο ἐς τὸ πρυτανήιον· ὡς θύεται τε ἐξηγέοντο στέμμασι πᾶς πυκασθεὶς καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθεὶς. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου καὶ μελλόντων μιν θύειν ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐρρύσατο, ποιήσας δὲ τοῦτο τοῖσι ἐπιγενομένοις ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγίνετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε, τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίαν ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο.

Μιτφρ.: Κι ὅταν ἐφτασε ὁ Ξέρξης στὸν Ἄλο τῆς Αχαΐας, οἱ ὁδηγοὶ τῆς πορείας τοῦ θέλοντας νὰ τον κατατοπίζουν γιὰ τὰ πάντα τοῦ διηγόνταν μιὰ παράδοση τοῦ τόπου, αὐτὴν ποὺ ἀναφέρεται στὸ νὰ τοῦ Λαφυστίου Διός· πῶς ὁ Αθάμας, ὁ γιὸς τοῦ Αἰόλου, σχεδίασε μὲ δόλο τὸ φόνου τοῦ Φρίξου, σὲ συνεννόηση μὲ τὴν Ἰνώ, καὶ πῶς οἱ Αχαιοὶ ἀργότερα, ὕστερ' ἀπὸ χρησμό, υποβάλλουν τοὺς ἀπογόνους τοῦ σὲ δοκιμασίες σὰν κι αὐτές: ἀπαγορεύουν στὸν πιο ἡλικιωμένο τῆς οἰκογένειας αὐτῆς τὴν εἴσοδο στὸ οἶκῆμα ποὺ οἱ Ἕλληνες λένε πρυτανεῖο (στὴ διάλεκτό τους οἱ Αχαιοὶ τὸ λένε *λήιτον*), κι ἐπιτηροῦν τὴν εἴσοδο· κι ἀν ἐκεῖνος μπεῖ μέσα, δὲν του ἐπιτρέπουν νὰ βγεῖ παρά μόνο ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα νὰ τον σφάζουν γιὰ θυσία. Λένε ἐπίσης ὅτι ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ζοῦσαν μὲ τὴν ἀγωνία πῶς θὰ θυσιαστούν, φοβισμένοι ἀπέδρασαν κιόλας σὲ ἄλλῃ χώρα· κι ἀφοῦ περάσει καιρὸς, ὅταν γυρίσουν πίσω στὴν πόλῃ τους, ἀν συλληφθοῦν νὰ μπαίνουν στὸ πρυτανεῖο, περιέγραφαν οἱ ὁδηγοί, θυσιάζονται μὲ τὸ σῶμα ολόκληρο σκεπασμένο μὲ στεφάνια καὶ μὲ συνοδεία ἐπίσημης πομπῆς. Καὶ τὰ παθαίνουν αὐτὰ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κυτισσώρου, τοῦ γιου τοῦ Φρίξου, γιὰ τὸν ἐξῆς λόγῳ: οἱ Αχαιοὶ, παρακινημένοι ἀπὸ χρησμό, κρατοῦσαν σὰν ἐξιλαστήριο θῦμα τὸν Αθάμαντα, τὸ γιό τοῦ Αἰόλου, καὶ ἦταν νὰ τον θυσιάσουν, ὅταν ἐφτασε ἀπὸ τὴν Αἴα τῆς

Κολχίδας ετούτος ο Κυτίσσωρος και τον έσωσε· μ' αυτή του την πράξη όμως έριξε τους απογόνους του στη μάνητα του θεού. Κι ο Ξέρξης, ακούοντας αυτά, καθώς βρισκόταν κοντά στο τέμενος, κι ο ίδιος απέφυγε να μπει μέσα και το απαγόρευσε σ' όλο το στρατό, κι έδειχνε σεβασμό και στο σπίτι των απογόνων του Αθάμαντα και στο τέμενος.

156. **Παυσανίας, Βοιωτικά, ΙΧ, 34, 3-5** ές δὲ τὸ ὄρος τὸ Λαφύστιον καὶ ές τοῦ Διὸς τοῦ Λαφυστίου τὸ τέμενός εἰσιν ἐκ Κορωνείας στάδιοι μάλιστα εἴκοσι. λίθου μὲν τὸ ἄγαλμά έστιν· Ἀθάμαντος δὲ θύειν Φρίξον καὶ Ἑλλήν ένταῦθα μέλλοντος πεμφθῆναι κριὸν τοῖς παισὶ φασιν ὑπὸ Διὸς ἔχοντα τὸ ἔριον χρυσοῦν, καὶ ἀποδρᾶναι σφᾶς ἐπὶ τοῦ κριοῦ τούτου. ἀνωτέρω δὲ έστιν Ἡρακλῆς Χάροψ ἐπὶ κλησιν· ένταῦθα δὲ οἱ Βοιωτοὶ λέγουσιν ἀναβῆναι τὸν Ἡρακλέα ἄγοντα τοῦ Ἄιδου τὸν κύνα. ἐκ δὲ Λαφυστίου κατιόντι ές τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς τὸ ἱερὸν ποταμός έστι Φάλαρος ές τὴν Κηφισίδα ἐκδιδοὺς λίμνην.
Μτφρ.: από την Κορώνεια σε απόσταση είκοσι σταδίων προς το όρος Λαφύστιο βρίσκεται και το τέμενος του Λαφυστίου Διός. Σε αυτό υπάρχει λίθινο άγαλμα. Λένε ότι εδώ ο Αθάμας σκόπευε να θυσιάσει τον Φρίξο και την Ἑλλη αλλά έστειλε ο Δίας για τα παιδιά ένα κριάρι που είχε χρυσό μαλλί και απέδρασαν πάνω σε αυτό. Πιο πάνω βρίσκεται ο Ηρακλής που αποκαλείται Χάροψ. Εδώ οι Βοιωτοί διηγούνται ότι ο Ηρακλής ανέβηκε φέρνοντας μαζί του τον σκύλο του Ἄδη. Από το Λαφύστιο αυτός που κατεβαίνει προς το ιερό της Ιτωνίας Αθηνάς συναντά τον ποταμό Φάλαρο που εκβάλλει στην Κηφισίδα λίμνη.

Χριστιανικοί χρόνοι

Περιγραφή

157. **Ησύχιος, Γλῶσσαι** Λαφύστιον : ὄρος τῆς Βοιωτίας. καὶ <Λαφύστιος> ὁ έντεῦθεν
158. **Μτφρ.:** Λαφύστιο, ὄρος της Βοιωτίας και Λαφύστιος ο καταγόμενος από εκεί